

Yeni Bir Eşitsizlik Biçimi Olarak Dijital Yoksulluk

Mira ASSADI*

Öz

Küresel dünyanın en önemli özelliği ürünler, hizmetler ve bilginin ulusal sınırları aşarak uluslararası bağlamda tüm toplumlara kolayca ulaşmasıdır. Ancak ürünlerin eşitsiz biçimde dağılımı gibi bilgi ve enformasyon teknolojilerinin de eşitsiz dağılımından söz edilebilir. Bu durumda dijital bölünmenin sonucu olan dijital yoksulluk, yeni bir eşitsizlik biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu makalenin amacı dijital yoksulluğu yeni bir eşitsizlik biçimi olarak ele almak ve Dünya'da ve Türkiye'deki internete erişim durumlarına bakarak dijital yoksulluğun ne anlama geldiğini tartışmaktır. Yöntem olarak bu çalışma bir derleme çalışması niteliğindedir. Dolayısıyla dijital yoksulluk alanında yayınlanmış ulusal ve uluslararası araştırmalar üzerine durulmuştur. Makalede eşitsizlik, yoksulluk, dijitalleşme ve dijital yoksulluk konuları irdelenmiştir. Çalışmanın tartışma bölümünde dijital yoksulluğun ortaya çıkışında toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik faktörlerden söz edilmiştir. Sonuç olarak dijital yoksulluğun diğer yoksulluk türlerinin yaygınlaşması ve derinleşmesindeki önemine vurgu yapılmış bu sorunun, geleceğin en önemli sorunlarından birisi olabileceği ifade edilmiştir. Dijital yoksulluğu kapsamlı bir biçimde ele almak, bu alanda farkındalığın gelişmesine katkı sağlamak, dijital ve enformasyon teknolojilere olan ihtiyacın önemine değinmek ve bu eşitsizliği azaltmaya yönelik öneriler sunmak araştırmanın özgün değerini gösterebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eşitsizlik, Yoksulluk, Dijitalleşme, Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Dijital Yoksulluk

Digital Poverty as a New Form of Inequality

Abstract

The most important feature of the global world is easily delivered products, services and information to all societies in an international context by crossing national borders. However, just like the unequal distribution of products, it can be mentioned that information and information technologies are also unequally distributed. In this case, digital poverty, which is the result of digital divide, emerges as a new form of inequality. The aim of this article is to consider digital poverty as a new form of inequality and to discuss what digital poverty means by looking at the internet access situation in the world and in Turkey. As a method, this study is a review study. Therefore, national and international published research in the field of digital poverty is focused on. In the article,

Derleme Makale (Review Article)

Geliş/Received: 11.07.2022

Kabul/Accepted: 12.07.2023

DOI: <https://dx.doi.org/10.17336/iquşbd.1143096>

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: miraassadi@aydin.edu.tr **ORCID** <https://orcid.org/0000-0002-7131-2701>

the issues of inequality, poverty, digitalization and digital poverty are discussed. In the discussion, social, economic, cultural and political factors in the emergence of digital poverty are mentioned. As a result, the importance of digital poverty in the spread and deepening of other types of poverty has been emphasized and it has been stated that this problem may be one of the most important problems of the future. Addressing digital poverty in a comprehensive way, contributing to the development of awareness in this area, emphasizing the importance of the need for digital and information technologies, and recommendations to reduce this inequality can show the originality of the research.

Keywords: Inequality, Poverty, Digitization, Information and Communication Technologies, Digital Poverty

Giriş

Dünya’da küreselleşme olgusunun ortaya çıkışı ile birlikte toplumlar, sosyal, kültüre, ekonomik ve politik olarak derin bir biçimde değişim ve dönüşüme uğramıştır. Küreselleşen dünyada, yerelde var olan sorunlar, kaynaklar ve fırsatlara yeni küresel sorunlar ve kaynaklar eklenmiş ve kimi zaman küresel koşullar yereldeki koşullardan daha etkili ve önemli olmuştur. Küresel süreçlere dâhil olmak, toplumlar için zorunlu hale gelmiş ve bu ilişki bazı toplumlar için çift yönlüken bazı toplumlar tek yönlü olarak küresel olguların hedefi olmuştur. Böylece küreselleşme, kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve teknolojik anlamda dünyayı yeniden şekillendirmiştir. Yeni Dünya düzeni 1962 yılında Marshall McLuhan tarafından Küresel Köy (Global Village) ve 2000’li yıllarda Manuel Castells tarafından Ağ Toplumu (Network Society) olarak tanımlanmıştır (Castells, 2000, s. 695).

Tarihsel anlamda dijitalleşme ve dijitalleştirme süreçleri, 1990’lı ve 2000’li yıllardan itibaren aktif olarak tartışılmaya başlanmış ve yaşamın tüm alanlarını etkisi altına almayı başarmıştır (Auriga, 2016; Schallmo ve Williams, 2018; Krzywdzinski, 2021). Dijital teknolojilerin günlük yaşamda benimsenmesi, diğer mal ve hizmetleri tüketme şeklimiz üzerinde de derin bir etkiye sahip olmuştur (Lehdonvirta, 2012). Dijitalleşme ve dijitalleştirme geniş bir literatür yelpazesinde yakından ilişkili ve sıklıkla birbirinin yerine kullanılan iki kavramdır (Brennen & Kreiss, 2016). Ancak dijitalleşme, analog bilginin dijitale dönüştürmenin basit bir süreci olarak tanımlanırken dijitalleştirme, dijital teknolojinin ve dijitalleşmiş bilgilerin yeni yollarla değer yaratmak için kullanılması ifade eder (Gobble, 2018). Dijital bilgilerin ve Bilgi ve İletişim Teknolojilerin (Information and Communication Technologies, ICT) eksikliği ise dijital yoksulluk olarak tanımlanmaktadır (Barrantes, 2007, s. 29).

Bu çalışmanın sorunsalı, yeni bir eşitsizlik ve yoksulluk biçimi olan dijital eşitsizlik ve dijital yoksulluk üzerine tartışma yürütmektir. Zira eşitsizlik ve yoksulluk diğer alanlarda olduğu gibi bilgi alanında da toplum ve bireylerin refahını olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Dolayısıyla çalışmada yeni bir eşitsizlik biçimi olarak dijital yoksulluk ele alınmış ve bu alandaki literatüre değinilmiştir. Yöntem olarak bu çalışma bir derleme çalışması niteliğindedir. Dolayısıyla dijital yoksulluk alanında yayınlanmış ulusal ve uluslararası araştırmalar üzerine durulmuştur. Çalışma kapsamında yoksulluk, eşitsizlik, dijitalleşme ve dijital yoksulluk kavramlarına değinilmiş ve Dünya’da ve Türkiye’de Bilgi ve İletişim Teknolojilerine erişim ve kullanma durumuna ilişkin istatistikler sunulmuştur. Son olarak dijital yoksulluğun geleceğin en önemli sorunlarından birisi olabileceğine vurgu yapılmıştır.

Eşitsizlik ve Yoksulluk

Günümüzde eşitsizliğin artış gösterdiği bilinmekte ve bireylerin ve toplumların eşitsizlik konusundaki endişeleri son yıllarda önemli ölçüde artmaktadır. Eşitsizlik, farklı ulusal ve uluslararası nedenlerden dolayı ortaya çıkmakta ve insan hakları ihlali olarak sosyal adaletin sağlanmamasını göstermektedir. Küreselleşme, ekonomik gelişmeler, serbest piyasa anlayışı, teknolojik ilerlemeler ve sermaye dolaşımı eşitsizliğin ortaya çıkışı veya derinleşmesini etkilemektedir.

Altı Ocak 1941 tarihinde, İkinci Dünya Savaşı'nın ortasında, ABD dönem Cumhurbaşkanı Roosevelt, "Gelecek günlerde dört temel özgürlük üzerine kurulmuş bir dünyayı dört gözle bekliyor olacağız" duyurusu yapmıştır. Bu özgürlüğün temelinde ise "istekten özgürlük" (freedom from want) yer almıştır (Sen, 1983). Ancak "istekten özgürlük" gelişmiş ve zengin ülkelerin politik tartışmalarında önemli bir konuyken gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerin gerçekleri ile uyusmamıştır. Zira eşitsizlik ve yoksulluğun artış gösterdiği dönemlerde gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkeler daha kırılgan konumda yer alır. Alvaredo ve Gasparini'e (2015) göre "yoksulluk ve eşitsizlik, gelişmekte olan ülkelerde yaygın bir özelliktir; ancak değişmez bir özellik değildir". Böylece gelişmekte olan ülkelerde eşitsizliği azaltmak ve yoksulluğu hafifletmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinin daha eşit bir biçimde dağıtılması dijital yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılmasına yol açabilir.

Politikacılar ve gazeteciler, giderek artan eşitsizliği, sosyal istikrar için bir tehdit olarak değerlendirmekte, küreselleşme ve ona eşlik eden neo-liberal politikaların sorumlu olduğuna değinmektedir. 2010 yılında ABD, Brezilya, Fransa ve Hollanda'da uluslararası bir araştırma kapsamında vatandaşlara son 10 yılda eşitsizliğin seyri hakkında sorular sorulmuştur. Araştırmada gerçek eşitsizlik istatistikleri ve bireylerin algıları üzerine durulmuştur. ABD vatandaşları, eşitsizliğin son 10 yılda aynı seyrinde kaldığını hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ancak istatistiklere göre ABD'de eşitsizlik artmıştır. Brezilya'da, 1970-2010 yılları arasında eşitsizliğin azalmasına rağmen, Brezilyalılar eşitsizliğin arttığını ifade etmişlerdir. Fransa ve Hollanda'da eşitsizlik istatistiklerinin çok değişmemesine rağmen Fransızlar ve Hollandalılar eşitsizliğin arttığını ifade etmişlerdir (Bourguignon, 2018, s. 2). Bu araştırmanın sonuçlarına göre eşitsizlik sorununu anlamak için hem tarihsel süreçlerdeki istatistikleri hem de toplumsal algıyı incelemek gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler, Sosyal Kalkınma Komisyonu (15 February 2021) raporu, yoksulluğun üstesinden gelmek, sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve herkes için daha iyi yaşam inşa etmek için dijital teknolojinin artan önemini vurgulamıştır. Raporda, COVID-19 pandemisi ve küresel yoksulluk dikkate alınarak teknolojinin çok sayıda ülkenin pandemi sürecinde eğitim ve ekonomik krizlerin üstesinden gelmesini mümkün kıldığına değinilmiştir. Pandemi döneminde dijital eşitsizliğin küresel bir sorun olduğu da anlaşılmıştır. 2021 yılında dünya nüfusunun yarısının (çoğunluğu kadın ve çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde) internet erişiminden yoksun olduğunu, gelişmekte olan ülkelerdeki insanların yalnızca yüzde 35'inin internete erişimi olduğu tespit edilmiş ve en büyük dijital erişim eşitsizliğinin kırsal alanlarda görüldüğüne vurgu yapılarak "bu eşitsizlikler paylaşılan refahı engelliyor ve yoksulluktan çıkış yollarına erişimi kısıtlıyor" değerlendirilmesi yapılmıştır.

Eşitsizliğin en bariz biçimi olan gelir eşitsizliği, birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Gelir eşitsizliği, ekonomik kalkınmanın tüm seviyelerinde, *makro süreçlerin* örneğin arz ve talep süreçleri, küreselleşme, ticaret ve ekonomideki sektörel değişimlerden kaynaklanabilir. Gelir eşitsizliği ayrıca *yapısal koşullar* örneğin ekonomik ve sosyal yapıların ve *kurumsal yapılar* örneğin kolektif tercihlerin, siyasi kurumların, işgücü piyasası ile ilgili kurumların ve toplumda yeniden dağıtım kurumsallaştırmak için

vergi/transfer planlarından kaynaklanabilir (Förster & Tóth, 2015, s. 1732-33). Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund IMF) (2021) eşitsizliği, birbiriyle ilişkili olan farklı perspektiflerden ele almıştır. *Gelir eşitsizliği* (income inequality), gelirin nüfus içinde eşitsiz bir biçimde dağılması ile ilgili *yaşam boyu eşitsizlik* (lifetime inequality) bir bireyin yaşamı boyunca gelir eşitsizliğine maruz kalması anlamına gelir. *Servet eşitsizliği* (inequality of wealth) servetin haneler veya bireyler arasında belirli bir zaman diliminde eşitsiz dağılımı ve *fırsat eşitsizliği* (inequality of opportunity) aile sosyoekonomik durumu, cinsiyet veya etnik köken gibi; bireylerin üzerinde kontrol sahibi olmadığı koşulların, gelir üzerindeki etkisini ifade etmektedir. Tüm bu eşitsizlik kavramları, birbiriyle ilişkilidir ve eşitsizliğin nedenleri ve sonuçları hakkında farklı ancak tamamlayıcı anlayış otaya koymaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2020 ve 2021 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması raporunda Türkiye'de son yıllarda eşitsizliğin arttığı anlaşılmaktadır. 2020 raporunda en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay yüzde 47,5'ken 2021 yılında yüzde 46,7 olmuştur. Çalışkan (2010), Türkiye'de gelir eşitsizliği ve yoksulluk sorununa dikkat çekerek "siyasî iktidarların gelir dağılımında adaleti sağlama ve yoksullukla mücadele amacıyla uygulanan sosyal politikalara yeterince ağırlık vermediklerini" ifade etmiştir. Böylece raporda "Türkiye'de etkili ve istikrarlı bir yoksulluk programı uygulanmamaktadır" açıklaması yapılmıştır. Bu araştırmalardan yola çıkarak eşitsizlik ve yoksulluğun Türkiye'nin derin bir sorunu olduğu ve yıllar geçse bile çözüme kavuşturulmadığı anlaşılmaktadır.

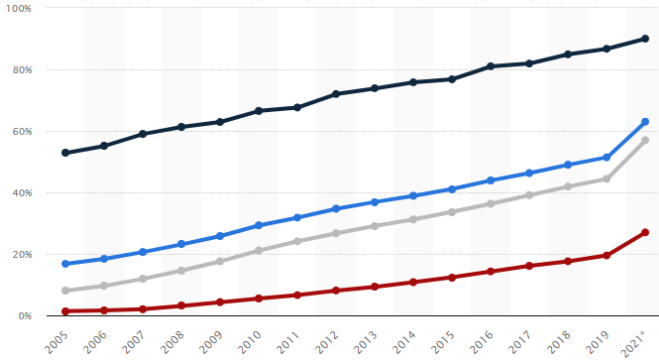
Yoksulluk olgusu çok boyutlu ve çok yönlü doğasıyla, çeşitli şekillerde tanımlanıp ölçülebilir (Lok-Dessallien, 1999). Mutlak ve görelî yoksulluk kavramlarına ek olarak insani yoksulluk, durumsal, kuşaklararası, kırsal, kentsel, maddî ve kapsamlı yoksulluktan söz edilebilir. Adam Smith'e (1776) göre yoksulluk sadece bir geçim meselesi değil tarihsel süreçlerde bir itibar meselesi olarak da algılanmıştır (akt. Sen, 1983). Sen (1983) ise yoksulluğun belirlenmesinde açlık ve sefalet kriterlerinin bir kenara bırakılması ve yaşam standartlarının dikkate alınmasından söz etmiştir. Sen'in düşüncesinden yola çıkarak Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 1991 yılındaki raporunda yoksulluğun insani boyutunu ele almış ve insani gelişimin gerekli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: "insanlar sadece hayatta kalmak istemezler. Bilgili olmak isterler ve aşırı yoksulluk ve sadece fiziksel hayatta kalma konusundaki endişelerle uğraşmak yerine kesinlikle düzgün bir yaşam arzu ederler." (Chakravarty & Majumder, 2005). İnsani Gelişim Endeksi ve UNDP'nin vurguladığı *bilgi* günümüzde dijitalleştirilmiş bir ürün haline gelmiştir. Artık bilgiye ulaşmak dijital altyapı ve cihazların bulunmasıyla mümkün olmuş, iletişim ve bilgi teknolojilerin yetersizliği veya eksikliği, dijital eşitsizlik ve yoksulluğun ortaya çıkışına neden olmuştur. Dolayısıyla eşitsizlik, yoksulluk, dijitalleşme ve bilgi kavramları uzak kavramlar değil birbirleriyle yakından ilişkili kavramlar olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada, dijital yoksulluk Sen'in (1985, 1987, 1997) insani yoksulluk kavramı bağlamında ele alınmıştır.

Dünya'da ve Türkiye'de İnternet Yaygınlık Oranı

Günümüzde internetsiz bir dünya düşünülemez hale gelmiş ve dünya çapında milyarlarca insanı birbirine bağlayan internet, modern bilgi toplumunun temel direği olarak kabul edilmiştir. Ocak 2021 itibariyle dünya çapında 4,66 milyar kişi aktif olarak internet kullanmaktadır. Bu oran, küresel nüfusun yüzde 59,5'ine tekabül etmektedir. 4,66 milyar aktif internet kullanıcısının yüzde 92,6'sı (4,32 milyar) internete mobil cihazlardan erişmektedir. Temmuz 2021 itibariyle, Danimarka ve Birleşik Arap Emirlikleri yüzde 99 internet kullanım yaygınlığı oranıyla (internet penetration rate) en yüksek internete erişimini kaydeden ülkeler olmuştur. Güney Kore ve Birleşik Krallık

yüzde 98, İsveç ve İsviçre yüzde 97, Hollanda yüzde 96, Suudi Arabistan, Almanya ve Kanada ise yüzde 95 internet kullanım yaygınlığı oranıyla dünya genelinde en çok internet erişimine sahip ülkeler olmuştur (Johnson, 2021).

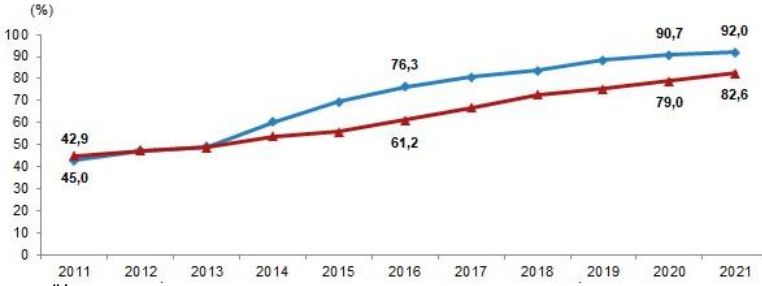
Aralık 2019 itibarıyla en fazla internet kullanıcılarına sahip ülkelerin başında, 854 milyon kullanıcı ile Çin gelmektedir. İkinci sırada 560 milyon kullanıcısıyla Hindistan, üçüncü sırada 313 milyon kullanıcısıyla ABD, dördüncü sırada 171 milyon kullanıcısıyla Endonezya yer almaktadır. Türkiye ise 69 milyon kullanıcısıyla 13'üncü sırada yer almaktadır (Statista, 2019). 2021 yılında dünya nüfusunun yüzde 63'ü internete erişebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun yüzde 90'ı, gelişmekte olan ülkelerde nüfusun yüzde 57'si ve gelişmemiş ülkelerde nüfusun yüzde 27'si internete erişebilmektedir. 2005-2021 yıllarında dünya genelinde internete erişen küresel nüfusun yüzdesi şekilde 1'de sunulmuştur. Mavi hat dünya genelinde internet kullanıcılarının yüzdesini göstermektedir. Lacivert hat gelişmiş ülkelerin, gri hat gelişmekte olan ülkelerin ve kırmızı hat gelişmemiş ülkelerin nüfusunun internete erişim yüzdesi göstermektedir.

Kaynak: Statista, 2022

Şekil 1. 2005-2021 yıllarında dünya genelinde internete erişen küresel nüfusun yüzdesi

Türkiye’de 2021 yılı TÜİK verilerine göre tüm hanelerin yüzde 92’sinin evden internet erişim imkânına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu oran 2020 yılında yüzde 90,7 olarak kaydedilmiştir. 2020 yılında 16-74 yaş grubundaki bireyler arasında internet kullanım oranı yüzde 79’iken 2021 yılında bu oranı yüzde 82,6’ya yükselmiştir. İnternet kullanımının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise bu oran erkeklerde yüzde 87,7’iken kadınlarda yüzde 77,5 olduğu kaydedilmiştir. 2011-2021 yıllarında internet erişim imkânı olan haneler yüzde 92’ye yükselmişken bireylerde internet kullanımı yüzde 82,6’ya ulaşmıştır.

Kaynak: (TÜİK, 2021)

Şekil 2. Türkiye’de bireylerin internet kullanım yüzdesi

İstatistikler, Dünya’da ve Türkiye’de internete erişimin yaygınlaştığını ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin gün geçtikçe önemini artırdığını ortaya koymaktadır. Devletler ise dijitalleşmenin, yaşamın her alanını etkilediğinin farkında olarak internete erişimi daha eşit bir biçimde sağlamaya çalışmaktadır. Ancak diğer mal ve hizmetlerde olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin de eşitsiz bir biçimde dağıldığı sonucu dijital yoksulluk ortaya çıkmaktadır.

Dijital Yoksulluk

Bu çalışmada yeni bir yoksulluk biçimi olarak dijital yoksulluk ele alınmıştır. Dijital yoksulluk, ekonomik ve sosyal sorun olarak Bilgi ve İletişim Teknolojilerine (ICT) erişim eksikliğini ifade etmektedir. Özellikle 2019 yılından günümüze dek devam eden COVID-19 pandemisinde uzaktan eğitim, çevrimiçi ticaret, uzaktan tedavi, online etkinlik ve sosyal faaliyetler, evden çalışma ve çevrimiçi bürokrasi gibi gelişmelerin artmasıyla birlikte bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin önemi fazlasıyla anlaşılmıştır. Pandemi döneminde dünyanın birçok ülkesinde dijital yoksulluk ortaya çıkmış ve hemen hemen her ülke bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik artan talebi karşılamakta zorlanmıştır. Yoksulluk ve dijital dışlanma arasındaki bağlantı açık bir şekilde ifade edilebilir: “eğer yoksulsanız, çevrimiçi olma şansınız daha azdır”. Böylece dijital dışlanma, yoksulluğun bir özelliği olarak ortaya çıkmakta ve yoksulluk yaşayan bireyler için ek sorunlar oluşturmaktadır (University of Cambridge, 2021).

Dijital bölünme (digital divide) ve dijital yoksulluk (digital poverty) kavramları birbirlerine benzerlik göstermektedir. Ancak dijital bölünme daha yaygın biçimde kullanılmakta ve genellikle ICT erişimi ve ICT kullanımındaki eşitsizliklerin hane veya ülke düzeyinde ölçülmesi olarak tanımlanmaktadır (Sciadas, 2003; Barrantes Cáceres, 2007). Bölme kavramının aksine, dijital yoksulluk kavramı, nüfusun ICT ürünlerini talep etmek için gerekli olan gelir düzeylerine sahip olmaması ve minimum ICT kullanım ve tüketim düzeylerinin yetersiz kaldığını ifade etmektedir. Dijital yoksulluk kavramı hem işlevselliği hem de bağlanabilirliği kapsadığı için “dijital okuryazarlık” kavramının da ötesine geçmektedir (ETS, 2002; Barrantes Cáceres, 2007). Kalaycı (2013) dijital yoksulluğu dijital bölünmenin bir sonucu olarak değerlendirmektedir.

Holmes ve Burgess’e (2021) göre dijital dışlanma, Birleşik Krallık’ta önemli sayıda insanı etkilemektedir. Birleşik Krallık’ta beş milyondan fazla kişi internet kullanmamakta, 10 milyondan fazla kişi ise temel dijital becerilere sahip olmamaktadır (Office for National Statistics ONS, 2019 akt. Holmes ve Burgess, 2021, s. 6). Dijital yoksulluk, birkaç farklı faktörü kapsamaktadır. Bu faktörler arasında uygun bir cihaza (dizüstü bilgisayar gibi) erişim eksikliği, güvenilir bir internet bağlantısına erişim eksikliği (Bowyer & diğerleri,

2021), interneti kullanmak için düşük motivasyon seviyeleri (Good Things Foundation, 2021) ve bir dizi farklı dijital becerilerle ilgili zorluklar (Citizens Advice Scotland, 2018) gelmektedir. Çevrimiçi olmanın avantajlarına erişebilenler ile bu avantajlardan yararlanamayanlar arasında bir dijital bölünmenin varlığı 1990'larda ortaya çıkmıştır (Tsatsou, 2011 akt. Holmes ve Burgess, 2021, s. 6). Bununla birlikte, dijital dışlamayı / içermeyi ikili bir ayırım olarak anlamak yerine, 2000'lı yıllardan sonra yapılan araştırmalar, bireylerin uygun cihazlara, internet bağlantılarına ve önemli ölçüde değişen beceri düzeylerine erişebilmesi dikkate alınmıştır (Livingstone & Helsper, 2007 akt. Holmes ve Burgess, 2021, s. 6).

Dünya Bankası (2021), dijital teknolojilerin ekonomik büyümede, istihdam oluşturmada, hizmetlere erişim ve yeni uygulamaların ortaya çıkarılmasındaki rolüne vurgu yapmıştır. Örneğin Afrika'da dijital teknolojilerin, ekonomik dönüşümü mümkün kılacağı ve halk için daha fazla iş imkânı sağlayabileceği varsayılmaktadır. Dijital teknolojiler tüm insanların, özellikle de düşük gelirli ve düşük vasıflı girişimciler ve çalışanların daha iyi çalışmasına ve daha iyi öğrenmesine yardımcı olabilir. Dünya Bankası, Nijerya, Senegal ve Tanzanya gibi ülkelerde mobil internet kullanılabilirliğinin (3G veya 4G kapsamlı) ekonomiye olan katkılarını analiz etmiştir. Araştırmada, internetin erişilebilirliğinin ve dijital teknolojilerin kullanımının daha düşük gelirli ve düşük vasıflı bireyler için daha fazla iş imkânı sağladığı ve dolayısıyla yoksulluğu azalttığı gözlemlenmiştir. Örneğin, tablet bilgisayarlarda yerel dildeki videoların paylaşımı ve akıllı telefonlardaki uygulamaların kullanılması düşük gelirli çiftçileri bilgilendirerek mahsul veriminde artışa neden olmuştur (The World Bank, 2021).

Bir ülkede ICT hizmetleri ve imkanlarının mevcudiyeti ICT'nin arz tarafını (supply side) gösterir. Örneğin radyo, televizyon, bilgisayar, akıllı telefon ve internet hizmetlerinin devlet tarafından sunulması ICT'nin arzı ile ilgilidir. ICT hizmetlerinin kullanılması ve satın alınması da ICT'nin talep tarafını (demand side) gösterir (Barrantes Cáceres, 2007). Dijital yoksulluktan söz ederken talep analizi yapmak kaçınılmazdır. Talep, ihtiyaç kavramından farklı olarak toplumda bireylerin satın alma gücüne işaret eder. Bir kişinin bir mal veya hizmete ihtiyacı olabilir ancak gelir eksikliğinden dolayı mal veya hizmeti talep etmeyebilir. Bu nedenle talep, iki ana faktör tarafından kısıtlanır: gelir eksikliği ve mal / hizmetin tüketilmesiyle ilgili faydaya ilişkin, bilgi eksikliği. Dolayısıyla piyasada hizmetlere olan talep, iki önemli faktörden etkilenmektedir: gelir seviyeleri ve dağılımı. Bu tartışmadan yola çıkarak ICT'ye erişim eksikliği ve ICT'ye dayalı mal ve hizmetlerin eksikliği dijital yoksulluk olarak tanımlanmaktadır (Barrantes, 2007). Örneğin bir ülkede iletişim ve bilgi teknolojilerine ihtiyaç olabilir ancak gelir eksikliği nedeniyle dijital ürünlerin talep edilmesi söz konusu olmayabilir. Bu durumda dijital yoksulluk ortaya çıkabilir. Diğer taraftan gelir eksikliğinin yaşanmadığı bir toplumda, bireyler dijital ürünlerin tüketilmesiyle ilgili faydaya ilişkin, bilgi eksikliği yaşarlarsa tekrar dijital yoksulluk durumu söz konusu olabilir.

Mal ve hizmet eksikliği iki farklı açıdan analiz edilebilir: *Birincisi* marjinal sektörlerin ICT talebi ve dijital yoksulluk ölçümleri veya düşük gelirli / ekonomik açıdan yoksul kişilerin ICT'yi talep etmeme durumu (Adeya, 2002, s. 31; Barrantes, 2007, s. 30). Bu yaygın perspektife göre ekonomik yoksulluğun üstesinden gelebilme ve marjinalize edilmiş sektörlerin sisteme dahil edilebilmesinde ICT'nin önemli rolü vardır. *İkinci* perspektif, hizmetlere olan talebin "dijital okuryazarlık" veya dijital yoksulluğu tanımlayan bir dizi tüketim değişkenlerinden etkilendiği ile ilgilidir. Bu perspektif, dijital yoksulluk düzeyini genel nüfus içerisinde ölçmeye yöneliktir ve farklı nedenlerle ICT kullanmayan veya talep etmeyen tüm bireyleri içerir (Barrantes, 2007, s.30).

Dijital açıdan yoksul bireyler, yalnızca düşük gelirli kişiler, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlananlar, ICT'ye erişimi olmayan veya bunları kullanmayan kişilerden oluşmamaktadır. Dijital olarak yoksul bireyler, ekonomik olarak yoksul olmayan kişileri

de içerebilir. Bu nedenle, dijital yoksul farklı gelir gruplarında ortaya çıkabilir. Aşağıda dijital yoksulluk yaşayan bireyler ve gruplar ele alınmıştır.

- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanabilme açısından gerekli asgari becerilere sahip olmayan, düşük gelirli veya ekonomik açıdan yoksul bireyler. Bu bireylerin bulunduğu ülkede ICT hizmetleri de kısıtlıdır. Böylece bireylerin ICT kullanılabilmesinde çifte kısıtlamalar mevcuttur: arz ve yetenek kısıtlamaları.

- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gereken asgari becerilere sahip olmalarına rağmen, buldukları ülkede ICT hizmetlerinin olmaması, düşük gelirli veya ekonomik olarak yoksul kişiler. Bu bireylerin ICT kullanılabilmesinde yalnızca bir arz kısıtlaması vardır.

- Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gereken asgari becerilere sahip olmalarına rağmen, yoksul oldukları için bu hizmetleri talep edemeyen bireyler. Bu bireylerin ICT kullanılabilmesinde talep kısıtlaması vardır.

- Ekonomik olarak yoksul olmayan ancak gerekli asgari yeteneklere sahip olmadıkları için ICT hizmetlerini talep etmeyen bireyler (Barrantes, 2007, s.33).

Dijital olarak yoksul bireyleri tanımlamak için gelende dört değişkenden söz edilir. Bu değişkenler yaş, eğitim, altyapı ve işlevselliktir.

- Yaş: Yaş arttıkça dijital yoksulluk oranı artabilir. Böylece, yaşlı bireylerde dijital yoksulluk olasılığı daha yüksektir.

- Eğitim: Eğitim seviyesi düşük bireylerde dijital yoksulluk oranı daha fazla olabilir. Böylece eğitim seviyesi düşük bireylerin dijital yoksulluk olasılığı daha yüksektir.

- Ülkedeki Mevcut Altyapı: Radyo, televizyon, sabit ve mobil telefon hizmetleri, kablolu televizyon, bilgisayar ve internete erişim düşük seviyedeysse dijital yoksulluk olasılığı daha yüksektir.

- İşlevsellik: İşlevsellik, teknoloji kullanımını ifade eder. Örneğin elektronik devlet uygulaması ve çevrimiçi iletişim teknolojilerini kullanmak veya sanal ortamda alışveriş yapabilmek dijital yoksulluğun düşük olduğunu gösterir (Barrantes, 2007).

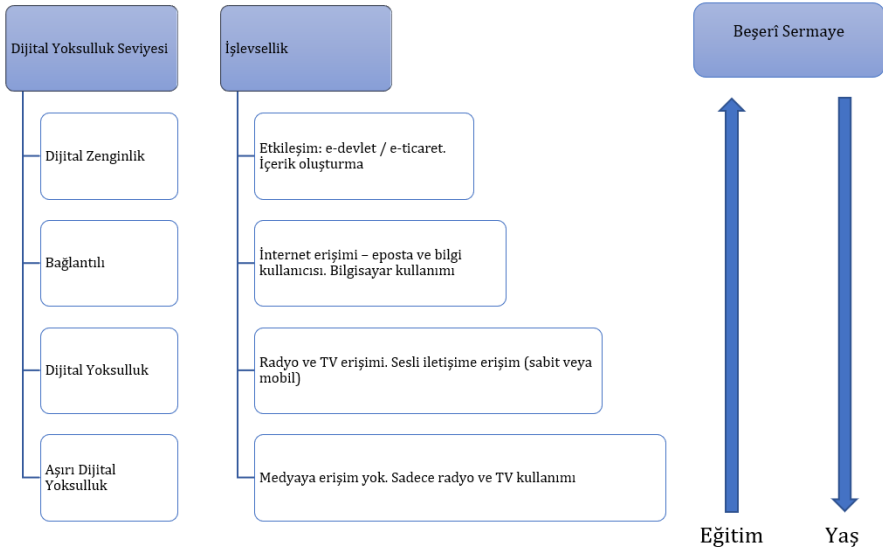
Dijital yoksulluk veya dijital zenginlik sınıflandırmasında yaş, eğitim, altyapı ve işlevsellik faktörlerine ek olarak bağlantı düzeyi de dikkate alınır. Tablo 1'de bağlantı düzeyi 0'dan 3'e kadar dört seviyeye ayrılmıştır. Genel anlamda bağlantı düzeyi ne kadar yüksekse, dijital yoksulluk düzeyi o kadar düşüktür. Dijital olarak yoksul bireyler, bağlantı düzeyi düşük ülkelerde yaşarlar. Yaşlı olmak, okuryazar olmamak ve bilgiyi sadece radyo veya televizyondan tek taraflı almak dijital yoksulluğun varlığını gösterir. Ancak genç ve eğitilmiş olmak, internete erişebilmek ve dijital cihazları aktif bir şekilde kullanabilmek dijital zenginliğin göstergesidir. Diğer taraftan eğitim seviyesi yükseldikçe dijital yoksulluk azalır. Yaş, eğitim ve okuryazarlık seviyesi beşerî sermaye olarak sınıflandırılabilir. Tablo 1'de dijital yoksulluk, etkili faktörler ve dijital yoksulluk seviyeleri gösterilmiştir.

Bağlantı Düzeyi	İşlevsellik	Altyapı	Eğitim	Yaş
III.	Dijital Etkileşim (Elektronik Devlet ve İşletmeler)	İnternet Geniş Bant	Yüksek	Gençler
II.	Elektronik Mesajlaşma	İnternet / Mobil Telefon Hizmetleri	Orta	Genç ve Çok Genç Olmayan İnsanlar
I.	İletişim ve Bilgi Alımı	Telefon Hizmetleri (Sabit veya Mobil)	Düşük Ancak Okuryazar Olmak	Yaşlı
0	Bilgi Alımı	Radyo veya Televizyon	Okuryazar Olmamak	Yaşlı

Kaynak: Barrantes, 2007, s.35

Tablo 1. Dijital Yoksulluk

Dijital yoksulluk seviyeleri, işlevsellik ve beşerî sermayenin (eğitim ve yaş) ilişkisi şekil 3'te sunulmuştur. Şekil 3'ten anlaşıldığı gibi genç kuşakta eğitim seviyesi arttıkça dijital bilgi ve teknolojiler daha etkin bir biçimde kullanılır. Eğitim seviyesi düşük yaşlı bireylerde ise dijital yoksulluk söz konusu olmakta ve sadece radyo ve televizyon artacağıyla bilgiye erişim sağlanmaktadır. Dolayısıyla beşerî sermaye ile işlevsellik ve dijital yoksulluk seviyeleri arasında ilişki olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesi yüksek ve genç bireyler, dijital zenginlik seviyesinde yer almakta ve dijital cihazlarla etkileşim içinde bulunmaktalar. Dijital etkileşim, e-devlet ve e-ticareti kullanabilmek ve dijital ortam için içerik oluşturabilmek anlamına gelmektedir. Aşırı dijital yoksulluk eğitim seviyesi düşük ve daha yaşlı bireyler görülmektedir. Aşırı dijital yoksulluk durumunda bireyin medyaya erişimi yok ve sadece tek taraflı olarak radyo ve TV kullanmaktadır.

Şekil 3. Dijital Yoksulluk Seviyeleri

Şekil 3'teki faktörler, dijital yoksulluğun toplumsal ve bireysel faktörlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin bir toplumsa dijital yoksulluğu azaltmak için eğitim seviyesini yükseltmek gerekmektedir. Diğer taraftan toplumdaki ICT altyapısını genişletmek, bilgileri dijital ortama taşımak, dijital bilgileri elverişli bir biçimde kullanıma sunmak, ICT'nin kullanılması, faydaları ve avantajları hakkında toplumda farkındalık oluşturmak ve ICT'ye olan talebi karşılamak dijital yoksulluğun ve dolayısıyla ekonomik yoksulluğun önüne geçebilmek açısından oldukça önemli olduğuna vurgu yapmak gerekmektedir.

Bilgi, ekonomiyi etkileyerek ülkelerin refah seviyesini de etkilemektedir. Seyrek ve Sarıkaya (2008: 54) bilginin ekonomik değerine değinerek bilim ve teknoloji politikalarının ülkelerin refah seviyelerini doğrudan etkilediğinden söz etmiştir. Örneğin ICT ve yoksulluk ilişkisine iktisadi açıdan da bakılabilir. Makro ekonomik düzeyde, ICT'ye erişim daha yüksek ekonomik büyümeye yol açabilir, doğrudan yabancı yatırımlarını artırabilir, uluslararası ticaret hacmini canlandırabilir, işsizliği azaltabilir, enflasyonu, yolsuzluğu ve kayıt dışı ekonominin boyutunu azaltabilir. Mikro ekonomik düzeyde ise ICT sektörü yoksullar için istihdam olanakları sağlayabilir, yoksul işçilerin diğer işler ve ücretler hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olabilir, mikro işletmeleri örneğin cep telefonu ve bilgisayar gibi ürünleri satan ve tamir eden mağazaları, SIM kart ve cep telefonu aksesuarları satanları ve internet hizmeti sunan kafelere iş imkanları sunabilir. Ayrıca ICT, yoksul girişimcilerin piyasa fırsatları hakkındaki bilgilerini artırır, işlem maliyetlerini düşürür, verimliliklerini ve gelirlerini artırır, satış, pazarlama ve satın alma süreçlerini iyileştirir, faaliyet gösterdikleri piyasalardaki bilgi asimetrisini ve verimsizliklerini azaltır (Yılmaz & Koyuncu, 2018).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yoksulluk bir insan hakları ihlali olarak sadece mutlak ve görece değil insani bağlamda ele alınmıştır. İnsani yoksulluk, yaşam standardı, sağlıklı ve uzun yaşam, eğitim ve bilgili olmakla tanımlanmaktadır. Bu açıdan dijital yoksulluk, insani yoksulluğun ölçütlerinden birisi olabilir. Bilgi eksikliği, insani gelişimi olumsuz etkilerken aynı zamanda dijital yoksulluğa yol açan bir faktördür. Dijital yoksulluk, makro düzeyde ülkelerin bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili altyapısı, bilgi ve iletişim araçlarına erişim, mikro düzeyde ise bireylerin bu teknolojileri kullanma becerisi ve bilinci, eğitim, yaş ve cinsiyeti gibi bireysel faktörlerle ilgilidir. Dijital yoksulluğun ortaya çıkış nedenlerine bakıldığında ise ICT'ye bağlı altyapı, toplumsal ve bireysel refah seviyesi, gelir düzeyi, GSYİH düzeyi, eğitim durumu, cinsiyet, yaş, bilgi ve beceri durumu ve genel anlamda beşerî sermaye etkili olmaktadır. Dijital yoksulluk, yeni bir eşitsizlik biçimi olarak toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik eşitsizliklerden dolayı ortaya çıkabilir ve sonuçta bu eşitsizlikleri tekrar besleyerek derinleşmesine yol açabilir.

Dijital yoksulluğun önemi COVID-19 pandemisi ve pandeminin ardından ortaya çıkan küresel ekonomik krizde fazlasıyla anlaşılmıştır. Aynı zamanda dijital yoksulluk diğer yoksulluk türlerinin yaygınlaşmasında ve derinleşmesinde büyük öneme sahiptir. Dijital yoksulluğun diğer yoksulluk türlerini derinleştirmesinin ana yollarından biri, insanların bilgiye ve fırsatlara erişimini sınırlamasıdır. Günümüzün dijital çağında birçok iş, eğitim kaynağı ve sosyal hizmetler, yalnızca çevrimiçi olarak mevcuttur. Bu kaynaklara erişim olmadan, insanlar iş bulmakta, eğitim almakta veya sağlık veya devlet yardımı gibi temel hizmetlere erişmekte zorlanabilirler. Dijital yoksulluk, toplumun zengin ve yoksul kesimleri arasındaki uçurumu da genişletebilir. Dijital teknolojiye erişimi olan ve onu kullanma becerisine sahip olanların günümüzün dijital ekonomisinde başarılı olma olasılığı daha yüksektir. Bu, dijital teknolojiye erişimi olmayanların daha da geride kaldığı ve ekonomik durumlarını iyileştirmek için daha az fırsata sahip olduğu bir yoksulluk

döngüsüne yol açabilir. Ayrıca, dijital teknolojiye erişimi olmayan insanlar başkalarıyla bağlantı kurmakta ve sosyal ağlara katılmakta zorlanabileceğinden, dijital yoksulluk sosyal izolasyonu ve dışlanmayı da şiddetlendirebilir. Böylece yoksulluğu daha da derinleştirebilecek bir kopukluk ve yabancılaşma duygusuna yol açabilir.

Günümüz dünyasında artık bilgi ve iletişim teknolojileri, temel bir ihtiyaç ve insani bir hak olarak görünmektedir. Dolayısıyla dijital yoksulluğu önlemek için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmanın avantaj ve artılarını göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Bilginin hızla dolaştığı dönemde bilgi toplumu olmak, ülkelere ekonomik, sosyal, kültürel ve politik olarak avantajlar sağlayabilir. Dünyadaki bilimsel gelişmeleri takip etmek, kalkınma planlarını güncel bilgi ve bilime göre geliştirmek ve geleceğe yönelik planlar yapmak bilgi toplumunda daha etkin ve kolay olabilir. Böylece büyüyen dijital ekonomiyle birlikte herkes için dijital erişim, giderek daha gerekli hale gelir ve bilgi toplumu oluşturmak ve dijital cihazlara erişimi sağlamak toplumların ve bireylerin iyilik halini etkileyen önemli bir faktör olur. Dolayısıyla sosyal adaleti sağlamak ve insan haklarını savunmak, dijital eşitsizlik ve yoksulluk dahil her türlü eşitsizlik ve yoksulluğu ulusal ve uluslararası alanda azaltmakla mümkün olmaktadır.

Dijital yoksulluğu önlemek için bazı öneriler verilebilir. Örneğin devletler ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar, yoksul bireylerin ve toplulukların bilgisayarlara, akıllı telefonlara ve diğer dijital cihazlara uygun fiyatlı veya ücretsiz erişimini sağlayabilir; devletler, imkanları kısıtlı bölgelerde internet altyapısını iyileştirmek için yatırım yapabilir ve düşük gelirli hanelerin internete erişebilmesi için sübvansiyonlar veya indirimler sunabilir; insanların dijital teknolojileri etkin bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak amacıyla dijital okuryazarlık, temel bilgisayar becerileri, internet kullanımını ve siber güvenlik eğitimi sağlanabilir. Ayrıca dijital içerik ve hizmetlerin tüm bireyler ve topluluklar için erişilebilir kılmak amacıyla farklı dillerde ve özel gereksinimli bireylere uygun olarak içerik oluşturmak yararlı olabilir. Bunlara ek olarak dijital yoksulluğu önlemek ve sürdürülebilir çözümler oluşturmak için devletler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve özel sektörler işbirliği yaparak bilginin eşit biçimde paylaşılmasında rol alabilirler. Sonuç olarak, dijital yoksulluğun, geniş kapsamlı sonuçlarının olabileceğinin farkında olmak bu sorunu önlemekte yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- ADEYA, C. N. (2002). ICTs and poverty: A literature review. *Ottawa, IDRC*.
- ALVAREDO, F. & GASPARINI, L. (2015). Recent trends in inequality and poverty in developing countries. A. Atkinson and F. Bourguignon, (Eds.), *Handbook of Income Distribution*, (pp. 697–805). Elsevier: vol 2.
- AURIGA (2016). *Digital transformation: history, present, and future trends*. Retrieved May 12, 2022, from <https://auriga.com/blog/2016/digital-transformation-history-present-and-future-trends/>
- BARRANTES, R. (2007). Analysis of ICT demand: what is digital poverty and how to measure it? H. Galperin and J. Mariscal (Eds.), *Digital Poverty: Latin American and Caribbean Perspectives*, (pp. 29-53). Canada: International Development Research Centre.
- BARRANTES CÁCERES, R. (2007). Digital poverty: Concept and measurement, with an application to Peru. *Institute of Peruvian Studies*. Working paper, https://www.researchgate.net/publication/265038043_Digital_poverty_Concept_and_measurement_with_an_application_to_Peru
- BOURGUIGNON, F. (2018). World changes in inequality: An overview of facts, causes, consequences, and policies. *CESifo Economic Studies*, 64(3), 345-370.

BOWYER, G., GRANT, A., NIELSEN, A. & DILWORTH, N. (2021). Closing the Digital Divide for Good: An end to the digital exclusion of children and young people in the UK. *UNICEF: Carnegie UK Trust*. Retrieved May 12, 2022, from <https://gdc.unicef.org/resource/closing-digital-divide-good-end-digital-exclusion-children-and-young-people-uk>

BRENNEN, J. S., & KREISS, D. (2016). Digitalization. *The international encyclopedia of communication theory and philosophy*, (pp. 1-11). Retrieved May 28, 2022, from <https://doi.org/10.1002/9781118766804.wbiect111>

CASTELLS, M. (2000). Toward a sociology of the network society. *Contemporary sociology*, 29(5), (pp. 693-699). Published by American Sociological Association. Retrieved May 28, 2022, from <https://www.jstor.org/stable/2655234>.

CHAKRAVARTY, S. R., & MAJUMDER, A. (2005). Measuring human poverty: A generalized index and an application using basic dimensions of life and some anthropometric indicators. *Journal of Human Development*, 6(3), 275-299.

Citizens Advice Scotland (2018). *Disconnected: Understanding digital inclusion and improving access*. Edinburgh: Citizens Advice Scotland. Retrieved May 26, 2022, from <https://www.cas.org.uk/publications/launch-disconnected-understanding-digital-inclusion-and-improving-access>

ÇALIŞKAN, Ş. (2010). Türkiye'de gelir eşitsizliği ve yoksulluk. *Journal of Social Policy Conferences*, No. 59, (pp. 89-132).

EKER, T. (2021). *Gelir dağılımı ve yoksulluk analizi: Türkiye örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aziz Bostan. Erişim tarihi 02 Temmuz 2022. <http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11607/4357/3210.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ETS (2002). *Digital Transformation: A Framework for ICT literacy. A Report of the International ICT Literacy Panel*. Retrieved June 02, 2022, from <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.453.7843&rep=rep1&type=pdf>

HOLMES, H., & BURGESS, G., (2021). *New Horizons: Digital Exclusion And The Importance Of Getting Online*. Cambridge Centre for Housing & Planning Research. Department of Land Economy. Cambridge: University of Cambridge.

FÖRSTER, M. F., & TÓTH, I. G. (2015). Cross-country evidence of the multiple causes of inequality changes in the OECD area. *Handbook of Income Distribution*, Elsevier, Vol. 2, 1729-1843.

GOBBLE, M. M. (2018). Digitalization, digitization, and innovation. *Research-Technology Management*, 61(4), 56-59. Retrieved June 01, 2022, from <https://doi.org/10.1080/08956308.2018.1471280>

Good Things Foundation (2021). Digital Skills and Safety. Sheffield: Good Things Foundation. Retrieved June 02, 2022, from <https://www.goodthingsfoundation.org/the-digital-divide/digital-skills-and-safety/>

International Monetary Fund IMF (2021). *The IMF And Income Inequality Introduction To Inequality*. Retrieved June 02, 2022, from <https://www.imf.org/en/Topics/Inequality/introduction-to-inequality>

JOHNSON, J. (2021). *Worldwide digital population as of January 2021*. Retrieved June 02, 2022, from <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/#:~:text=How%20many%20people%20use%20the,the%20internet%20via%20mobile%20devices>

KALAYCI, C. (2013). Dijital Bölünme, Dijital Yoksulluk ve Uluslararası Ticaret. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 145-160.

- KRZYWDZINSKI, M. (2021). Automation, digitalization, and changes in occupational structures in the automobile industry in Germany, Japan, and the United States: A brief history from the early 1990s until 2018. *Industrial and Corporate Change*, 30(3), 499-535.
- LIVINGSTONE, S. & HELSPER, E. (2007). Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide. *New Media and Society*. Vol. 9:4. 671-696. Retrieved June 22, 2022, from <https://doi.org/10.1177/1461444807080335>
- LEHDONVIRTA, V. (2012). A history of the digitalization of consumer culture. *Digital virtual consumption*, 23 (11).
- LOK-DESSALLIEN, R. (1999). Review of poverty concepts and indicators. *UNDP Soc Dev Poverty Elimin Div Poverty Reduct Ser. 21*, 1-21. Retrieved June 02, 2022, from <http://ftp.unpad.ac.id/orari/library/library-ref-ind/ref-ind-1/application/poverty-reduction/Poverty/Review of Poverty Concepts.pdf>
- MCLUHAN, M. (1962). *The Gutenberg galaxy: The making of typographic man*. Canada: University of Toronto Press.
- Office For National Statistics ONS (2019). *Exploring the UK's digital divide*. London: Office for National Statistics. Retrieved June 10, 2022, from <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/householdcharacteristics/homeinternetandsocialmediausage/articles/exploringtheuksdigitaldivide/2019-03-04>
- SEYREK, İ., ve SARIKAYA, M. (2008). Teknoloji Politikaları ve Türkiye: Bir İnceleme. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 53-79.
- SEN, A. K. (1983). Poor, Relatively Speaking. *Oxford Economic Papers*, New Series, Vol. 35, No. 2, 153-169. Retrieved June 15, 2022, from https://www.jstor.org/stable/2662642?seq=1#metadata_info_tab_contents
- SEN, A. K. (1985). *Commodities and Capabilities*, North Holland: Amsterdam.
- SEN, A. K. (1987). *Standard of Living*, Cambridge: Cambridge University Press.
- SEN, A. K. (1997). *On Economic Inequality*, with a Substantial Annexe by J. E. Foster and A. K. Sen, Oxford: Oxford University Press.
- SCHALLMO, D. R., & WILLIAMS, C. A. (2018). *History of digital transformation. In Digital Transformation Now!* Springer, Cham, 3-8.
- SCIADAS, G. (2003). *Monitoring the digital divide... and beyond*. Orbicom Research Committee. Canada: Claude-Yves Charron. Retrieved June 15, 2022, from https://www.infodev.org/sites/default/files/resource/InfodevDocuments_20.pdf
- SMITH, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Everyman Edition, London: Home University Library.
- Statista, (2019). *Countries with the highest number of internet users as of December 2019*. Retrieved June 10, 2022, from <https://www.statista.com/statistics/262966/number-of-internet-users-in-selected-countries/>
- Statista, (2022). *Percentage of global population accessing the internet from 2005 to 2021*, by market maturity. Retrieved June 17, 2022, from <https://www.statista.com/statistics/209096/share-of-internet-users-in-the-total-world-population-since-2006/>
- The World Bank (2021). *Narrowing the Digital Divide Can Foster Inclusion and Increase Jobs*. Retrieved June 17, 2022, from <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/09/24/narrowing-the-digital-divide-can-foster-inclusion-and-increase-jobs>
- TSATSOU, P. (2011) Digital divides revisited: what is new about divides and their research? *Media, Culture & Society*. 33(2). 317-331. DOI: 10.1177/0163443710393865.
- Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK (2021). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması*. Erişim Haziran 10, 2022,

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437)

Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK (2020). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020*. Erişim Haziran 10, 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2020-37404>

Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK (2021). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2021*. Erişim Haziran 10, 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581>

United Nations Development Programme UNDP (1990–2005). *Human Development Report*, New York: Oxford University Press.

United Nations (15 February 2021). Economic and Social Council commission for Social Development. Retrieved June 17, 2022, from <https://www.un.org/press/en/2021/soc4895.doc.htm>

University of Cambridge (2021). *Pay the wi-fi or feed the children: Coronavirus has intensified the UK's digital divide*. Retrieved June 17, 2022, from <https://www.cam.ac.uk/stories/digitaldivide>

YILMAZ, R., ve KOYUNCU, J. Y. (2018). The contribution of ICT to poverty reduction: a panel data evidence. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(4), 63-75.

Summary

With the emergence of the phenomenon of globalization in the world, societies have undergone profound changes and transformations socially, culturally, economically and politically. In the globalizing world, new global problems and resources have been added to the local problems, resources and opportunities, and sometimes global conditions have been more effective and important than local conditions. The New World Order was defined as the Global Village by Marshall McLuhan in 1962 and as the Network Society by Manuel Castells in the 2000s. The most important feature of the global world is easily delivered products, services and information to all societies in an international context. However, just like the unequal distribution of products, it can be mentioned that information and information technologies are also unequally distributed. In this case, digital poverty, which is the result of digital divide, emerges as a new form of inequality. In this study, digital poverty as a new form of poverty is discussed. Digital poverty refers to the lack of access to Information and Communication Technologies (ICT) as an economic and social problem. The importance of access to information and communication technologies has been well understood with the increase in developments such as distance education, online trade, distance treatment, online activity and social activities, working from home and online bureaucracy, especially in the COVID-19 pandemic that has continued since 2019.

The problematic of this study is the effects of digital inequality and digital poverty on societies. Because inequality and poverty are factors that negatively affect the development and welfare of society and individuals in the field of knowledge, as in other fields. Therefore, in the study, digital poverty as a new form of inequality is discussed and the literature in this field is mentioned. Within the scope of the study, the concepts of poverty, inequality, digitalization and digital poverty were mentioned and statistics on the access and use of Information and Communication Technologies in the World and Turkey were presented. As a result, the importance of the effects of information and communication technologies on social and economic equality has been emphasized.

As a discussion in order to prevent digital poverty, it is necessary to consider the advantages and benefits of using information and communication technologies. Because in today's world, information and communication technologies seem to be a basic need and a

human right. By affecting the economy, knowledge also affects the welfare level of countries. Being an information society in the period when information is circulating rapidly can provide economic, social, cultural and political advantages to countries. In the information society it can be more effective and easier to follow the scientific developments across the world, to design development plans according to new knowledge and science, and to make plans for the future. Thus, with the growing digital economy, digital access for everyone has become more and more necessary and creating an information society and providing access to digital devices has been an important factor affecting the well-being of societies and individuals. Therefore, providing social justice and defending human rights is possible by reducing all kinds of inequality and poverty, including digital inequality and poverty, at the national and international level.